

ชื่องานวิจัย ทาสในลาวตะวันออกเฉียงใต้ ระหว่าง ค.ศ. 1779-1904

ผู้วิจัย นางสาวสุธิดา ตันเลิศ

แหล่งทุน เงินกองทุนส่งเสริมการวิจัยเงินรายได้ คณะศิลปศาสตร์

ปีที่วิจัย 2554

บทสังเคราะห์งานวิจัย

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาพัฒนาการของทาสในลาวใต้ ระหว่าง ค.ศ. 1779-1904 เริ่ม ค.ศ. 1779 หรือปี พ.ศ. 2322 คือ ปีแรกที่ล้านช้างได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของสยามซึ่งตรงกับสมัยกรุงธนบุรี และสิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2347 เมื่อพื้นที่ฝั่งขวาแม่น้ำโขงได้ขึ้นตรงต่อฝรั่งเศส (จำปาสัก และไซยะบูลี) ตรงกับรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ผลการศึกษา พบว่า ทาสในภูมิภาคนี้ ประกอบด้วยทาส 6 ประเภท คือ ทาสเชลย ทาสวัด หรือข้าโอกาส (เลกวัต) ทาสวัดเป็นคนดั้งเดิมกลุ่มหนึ่งที่ปรากฏหลักฐานตั้งแต่สมัยก่อนเมืองพระนคร ทาสในเรือนเบี้ย ทาสที่ได้มาแต่บิดามารดา (ทาสมรดก) ทาสสินไถ่ และทาสที่ถูกลักพาตัว (ทาสที่ถูกไล่ล่า) ทาสในลาวตอนใต้ แบบดั้งเดิมนั้น ได้รับการพัฒนามาจากระบบการล่าฆ่า ที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งคนส่วนใหญ่ที่ถูกไล่ล่าให้มาเป็นทาสนั้น คือ คนพื้นเมืองดั้งเดิม ซึ่งส่วนใหญ่ คือชนเผ่าที่ไม่ยอมรับอำนาจรัฐสยามและล้านช้าง

วิถีชีวิตของทาสนั้น มีลักษณะที่เหมือนชุมชนอื่นๆ ในฐานะมนุษย์ แต่พวกเขามีขนบธรรมเนียม และการแต่งกายที่มีลักษณะเฉพาะตัว ระหว่าง พ.ศ. 2322-2347 เราได้พบว่า มีทาสด้วยกัน 3 ประเภท คือ ทาสวัด ทาสสินไถ่ (ทาสในเรือนเบี้ย) และทาสแบบใหม่ คือ ทาสที่ถูกลักพาตัวหรือทาสที่ถูกไล่ล่า เริ่มจากการตีฆ่าที่เกิดขึ้นสมัยรัชกาลที่สอง ประเด็นที่น่าสนใจ ขบวนการดังกล่าวได้เกิดขึ้น หลังกบฏอ้ายสาเกียดโง้ง (องค์เชียงแก้ว) ช่วงการลุกฮือขึ้นต่อต้านอำนาจรัฐ ราชสำนักบางกอกมีคำสั่งให้พระพรหมภักดี ขณะดำรงตำแหน่ง ยกกระบัตรเมืองโคราช เข้าปราบปรามกบฏดังกล่าว แต่กลุ่มอาญาสี่เมืองอุบลฯ คือท้าวคำผงได้ปราบปรามองค์เชียงแก้วได้สำเร็จก่อนที่กองทัพโคราชจะมาถึง ณ สมรภูมิแก่งตะนะ เมื่อพระยาพรหมภักดีมาถึง จึงได้ตีฆ่า เพื่อใช้เป็นแรงงาน เป็นการเชื่อมโยงแรงงานทาสเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจและสังคมแบบใหม่ การเปลี่ยนผ่านยุคสมัยของประชาชนสองฝั่งแม่น้ำโขง ระหว่าง พ.ศ. 2436-2447 คือปัจจัยหลักในการผลักดันให้ทาสได้เป็นไท ในขณะเดียวกัน ทาสได้เปลี่ยนสถานะมาเป็นแรงงานในภูมิภาคนี้ คือ แรงงานที่รองรับการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแห่งลุ่มน้ำเจ้าพระยา และบรรดาเมืองอุตสาหกรรมแห่งราชอาณาจักรไทยจนถึงปัจจุบัน ทาสได้แปรมาเป็นแรงงานราคาถูกให้กับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทาสได้รับความเป็นอิสระ ในปี พ.ศ. 2417 เมื่อรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้ออกพระราชบัญญัติการเกษียณลูกทาส และ 30 ปีต่อมาใน พ.ศ. 2448 พระองค์ได้ประกาศพระราชบัญญัติเลิกทาส สำหรับดินแดนที่ฝรั่งเศสได้ปกครอง คนเหล่านี้ได้ดำรงฐานะพลเมืองลาว ที่ต้องเข้าสู่ระบบเกณฑ์แรงงาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่พลิกผันให้ขบวนการเคลื่อนไหวแบบสังคมนิยมได้รับชัยชนะ ในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518